

"Funkade bra!" – studenter upplevelser av studentstyrt litteraturseminarium

Ingrid Persson

*Sektionen för planering och mediedesign
Blekinge Tekniska Högskola*

Abstrakt - Artikeln behandlar ett studentstyrt litteraturseminarium i en obligatorisk planeringskurs på mastersprogrammet *Fysisk Planering* på Blekinge Tekniska Högskola. Under kursens litteraturseminarium diskuterar studenter och lärare landskapet utifrån olika teoretiska och rumsliga aspekter. Genom att läraren använder artiklar som kan bryta delvis olika synsätt mot varandra är avsikten att ge studenterna möjlighet att öva upp sin förmåga till teoretiskt tänkande och att kritiskt granska framställningar av rummet. Studenterna utser i förväg ordförande och sekreterare för varje diskussionsgrupp och förbereder genom att skriva egna diskussionsfrågor. Läraren intar i diskussionen positionen som en i gruppen och begär liksom studenterna ordet av studenten som är ordförande. Avsikten är att ge förutsättningar för ett demokratiskt samtal och att ge möjligheter till ett balanserat talutrymme för såväl kvinnliga som manliga studenter.

Keywords: litteraturseminarium, studentstyrt, demokratiskt samtal, genusperspektiv

1. Inledning

Mastersprogrammet *Fysisk Planering* på Blekinge Tekniska Högskola i Karlskrona utbildar studenter i fysisk samhällsplanering, alltså användningen av mark, vatten och byggd miljö utifrån ekologiska, sociala, estetiska och samhällsekonomiska synpunkter. Under hela utbildningen är undervisningen i planering projektinriktad. I konkreta planeringsuppgifter tränar studenterna, individuellt och/eller i grupp, sin kreativa och analytiska förmåga att hantera komplexa planeringsproblem och ge förslag på gestaltning av den fysiska miljön.

Studien behandlar erfarenheter från ett studentstyrt litteraturseminarium i planeringskursen *Planering Landskap*, som är obligatorisk under andra året av programmet. Kursen går under vårterminen i fjärde läsperioden. Studenterna ska, enligt kursplanen, efter kursen ha utvecklat grundläggande kunskap om landskapsplanering och kunna använda dessa kunskaper i praktiska tillämpningar. Kursen ska ge förståelse för hur landskapsarkitekter arbetar och innehåller övningar där studenterna arbetar med frågeställningar i landskapsrummet på olika nivåer¹. Dessa övningar innebär en process med skissande och gradvis problemlösning både individuellt och i grupp, där praktiserande landskapsarkitekter handleder.

En av de första förändringar jag gjorde av kursen *Planering Landskap* när jag år 2005 blev kursansvarig var att komplettera kursplanen med ett litteraturseminarium, vilket kursen tidigare hade saknat. Varför ska studenter också ha ett litteraturseminarium när kursen syftar till att ge förståelse för hur landskapsarkitekter arbetar? Denna förståelse kan ju studenterna få i kontakt med kursens handledare som är landskapsarkitekter. Visserligen kan det vara så, men jag anser att en professionsutbildning behöver förankras i såväl teori som metod även i enstaka kurser. För att kunna förstå rummet som sådant och rumsliga begrepp behöver vi med den franske rumsteoretikern

¹ I ett framtida yrkesliv kommer studenterna i egenskap av generalister att samarbeta med andra yrkesgrupper, däribland landskapsarkitekter.

Henri Lefebvres synsätt träna upp vår språkförmåga och vårt tänkande för att förstå rummet, (Lefebvre, 1991). Om den allmänna vikten av att läsa skriver den argentinske författaren och översättaren Alberto Manguel: ”Vi läser alla oss själva och världen omkring oss för att få ett hum om vad och var vi är. Vi läser för att förstå eller för att börja förstå.” (Manguel, 1999:15)

Under kursens litteraturseminarium diskuterar studenter och lärare landskapet utifrån olika teoretiska och rumsliga aspekter. Genom att använda artiklar som kan bryta delvis olika synsätt mot varandra i ett litteraturseminarium är min avsikt att ge studenterna möjlighet att öva upp sin förmåga till teoretiskt tänkande och att kritiskt granska framställningar av rummet. De texter som används i kursen är valda för att ge exempel på hur vetenskapliga texter behandlar ämnesområdet. Även myndighetstexter förekommer i mindre omfattning, men då för att förklara användbara begrepp, visa på praktiska metoder och förklara professionsbegrepp.²

2. Syfte

Syftet med denna uppsats är att närmare undersöka studenternas upplevelser av det litteraturseminarium som ingår i kursen *Planering Landskap* och att diskutera hur upplägget kan bidra till studenternas lärande utifrån målet att studenterna ska vara aktivt kunskapsökande och reflekterande. I tidigare, muntliga kursutvärderingar har det kommit fram att studenter anser att litteraturseminariet i kursen fungerar bra. Uppsatsen utgår från en kompletterande enkätundersökning i anslutning till årets kurs och är genomförd för att möjliggöra även en skriftlig dokumentation. Den centralt antagna utvärderingsenkäten för högskolans kurser, som studenterna får med e-post efter avslutad kurs, är generellt utformad. För att utvärdera enskilda moment under en kurs går det att lägga till ytterligare frågor. Jag har istället valt att göra en separat utvärdering under kursens gång.

3. Teoretiska utgångspunkter

Enligt de allmänna målen för högskolan ska högskoleutbildning ge studenterna förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem. Huvudansvaret för att hämta in kunskap ligger på studenten medan lärarens roll är att göra studenten medveten om vilka faktakunskaper som är nödvändiga. Dagens högskolestudenter har skiftande bakgrund och varierande förutsättningar. Från lärarsynpunkt finns svårigheter med stora grupper och bristande resurser. Hur kan undervisningen bidra till att förbättra studenternas läroprocess och göra dem mer aktiva i seminarieformen? Går det att komma ifrån ett ”läxförhör” när läraren ska examinera inläst stoff i dagens stora grupper av studenter? Forskarna Gunnar Andersson och Anders Persson menar att:

“[Vidare är det så att] tradition, formell organisation, ofta kunskapsnivå påbjuder att handledaren är läraren och gruppmedlemmarna är elever. Inom grupphandledningens ram är det därför väsentligt att handledaren oavbrutet gör motstånd mot att hamna i en samtalssituation som innebär att den ena gruppmedlemmen efter den andra talar till och med henne/honom dvs. att handledaren blir den som all kommunikation riktas till.” (Andersson & Persson, 2002:39)

Tillämpat på seminarieformen kan detta översättas till ett traditionellt upplägg där läraren i egenskap av seminarieledare försätter sig i situationen att kontrollera genom att fråga studenterna i tur och ordning om innehållet i litteraturen. Talträngda studenter kan då ta för sig ordet på bekostnad av andra mer tystlåtna medstudenter.

² När Högskoleverket genomförde en kvalitetsgranskning av grund- och forskarutbildningen i fysisk planering år 2005 framhöll granskningsansvariga att litteraturen allmänt präglades av normativa och myndighetsproducerade snarare än vetenskapliga texter.

Pedagogen John Biggs menar att studentkontrollerade aktiviteter (peer-controlled activities) är särskilt användbara för att bredda förståelse, tillgodose olika ståndpunkter och perspektiv och för att uppnå självinsikt genom att jämföra sig med sina likar. (Biggs, 2003). Enligt pedagogen Anna Hedin visar olika studier att kvinnor och män får olika talutrymme och att män tenderar att ta mer talutrymme än kvinnor. (Hedin, 2006:48). Ett könsmedvetet seminarieupplägg kan ha betydelse för interaktionen i seminarsamtalet³. Sociologen Fredrik Bondestam menar att det gäller både att försöka motverka att män favoriseras och att skapa ett demokratiskt samtalsklimat. (Bondestam, 2003:55).

Hedin tar upp exempel på hur högskolelärare kan variera undervisningen för att möta olika studenters behov. Att ge studiehänvisningar till kurslitteraturen och instuderingsfrågor kan underlätta studentens lärande. Det finns dock en risk att frågorna blir alltför styrande och att studenten fokuserar enbart på dessa. (Hedin, 2006) Bondestam anser att valet av litteratur har stor betydelse för att föra in aspekter på kön i en kurs eftersom studenten genom eget läsande först möter litteraturen på egen hand. (Bondestam, 2003:53) Andra forskare beskriver hur textgranskningsscheman kan användas i pedagogiskt syfte för att stimulera studenten att närma sig texter kritiskt och analyserande. (Gustafsson, 2006:82-83)

4. Litteraturseminariet

4.1 Förberedelser och genomförande

Studenterna fick av kursansvarig instruktionen att träffas i en förutbestämd grupp för att formulera fyra frågor utifrån de ingående texterna, samt att utse en ordförande och en sekreterare per grupp. Kursens amanuens gjorde

gruppindelningen och varje grupp bestod av 12-13 studenter. Gruppen skulle mejla frågor och namn på ordförande och sekreterare före seminariets genomförande till kursansvarig. Jag inledde varje gruppseminarium med att tala om att ordförandes roll skulle vara att leda samtalet och att fördela ordet så att alla studenter fick möjlighet att bidra, samt att använda ”laget runt” vid behov. Sekreteraren fick i uppgift att föra ett kortfattat protokoll i form av minnesstolpar. Övriga studenter fick uppmaningen att vända sig till ordföranden för att begära ordet. Detta för att samtalet inte skulle leda till att bara några pratade på andras bekostnad och för att få en struktur på diskussionen. Även sekreteraren skulle kunna delta i diskussionen.

Som medverkande lärare beskrev jag min roll som ”en i gruppen” och markerade detta genom att begära ordet av ordföranden. Vid starten talade jag om att jag skulle ta över ordförandeskapet den sista kvarten av seminariet, som pågick under två lektionstimmar. En kort paus ingick efter halva tiden. Under pausen gav jag feedback till ordförande och sekreterare och frågade hur de uppfattade sina roller, hur de tyckte att diskussionen flöt och om sekreteraren hann med stolpanteckningar. Vid behov uppmärksammade jag ordföranden på om några av studenterna varit tysta. Ordföranden skulle då försöka tänka på att dra in dessa studenter i samtalet i fortsättningen. Den sista kvarten använde jag till att uppmana studenterna att beskriva sitt favoritlandskap. Detta blev avstamp för ett resonemang som jag förde med studenterna om skillnaden mellan en privat uppfattning av och ett professionellt förhållningssätt till landskapet. Därefter följde en muntlig utvärdering av seminariet genom ”laget runt”.

³ Angående kön och genus, se (Thurén, 2003)

4.2 Ingående texter

De ingående texterna är av varierande slag och utvalda av mig som kursansvarig⁴. Intentionen är att utgå från vetenskapliga texter av mer resonerande slag och komplettera med myndighetstexter av typen problembeskrivning och förslag på åtgärder. Studenterna kan då jämföra hur dessa olika typer av texter ser ut. Textmassan består totalt av knappt fyrtio sidor. Ambitionen har varit att söka korta, men till sitt innehåll komplexa texter, för att stimulera till läsning, reflektion och diskussion.

Text 1 består av ett utdrag ur en skrift utgiven av Skogsstyrelsen och producerad med avsikt att presentera förslag på hur olika landskap kan utvecklas. Den valda texten behandlar landskapsbild och skönhet för att introducera och diskutera dessa begrepp. Text 2 består av en essä, som diskuterar förhållandet mellan människa och natur ur ett vetenskapsfilosofiskt perspektiv. Texten ingår i en skrift från Movium, Sveriges lantbruksuniversitet, där ett antal forskare diskuterar aspekter på landskap. Text 3 består av ett utdrag ur en skrift från Boverket som diskuterar vikten av tillgång till bostadsnära natur, samt introducerar begreppet sociotopkarta, vilket används som planeringsredskap. Text 4 består av en artikel som diskuterar kartans makt och dess roll som analysredskap i förhållande till verkligheten. Samtliga hittills nämnda texter är på svenska. Text 5 är skriven på engelska och är ett utdrag ur en svensk doktorsavhandling i arkitektur. Denna senare text består av ett fiktivt samtal mellan två manliga trädgårdsteoretiker från 1700-talets England och en kvinnlig nutida svensk doktorand med genusperspektiv. De två senare texterna var nya för året i seminarielitteraturen. De ersatte en tidigare text som jag bytte ut efter att studenterna under två år i utvärderingarna av olika skäl ansåg att texten borde bytas ut. Text 4 och 5 har varit publicerade i en tidskrift utgiven av landskapsarkitekternas riksförbund.

5. Studentenkäten

Studentenkäten kompletterar den ordinarie utvärderingen och är genomförd i maj 2009 under kursens gång. Enkätens uppläggning är kvantitativ med kvalitativa inslag, (Trost, 2007). Jag deltog som lärare i samtliga fyra gruppseminarier och gjorde tillsammans med studenterna en muntlig utvärdering i anslutning till seminariet. Dagen efter hade studenterna genomgång av en övningsuppgift och jag inledde genomgången med att dela ut enkäten. Enkäten innehöll tre frågor som gällde genomförandet av seminariet där studenten skulle ange svarsalternativ utifrån en femgradig skala där 1 var lika med mycket dåligt, 3 var lika med ok och 5 var lika med mycket bra. Dessa tre frågor innehöll också en rad för eventuella synpunkter. Frågorna var; ”Seminarieupplägget med att skriva egna frågor var..”, ”Upplägget med ordförande och sekreterare var..”, ”Helhetsbedömning av litteraturseminariet..”. Den inledande frågan gällde texterna. Studenten kunde antingen ange vilken av texterna som de ansåg skulle bytas ut till nästkommande år (alternativ 1-5) eller välja att rekommendera att alla texter skulle vara kvar (alternativ 6). Några studenter uppgav att två texter borde bytas ut.

Studenterna skulle ange om de var kvinnliga respektive manliga studenter, i övrigt var svaren anonyma. Enkäten samlades in av studenterna efter 10-15 minuter.

I kursen deltog totalt 51 studenter. I litteraturseminariet deltog 50 studenter eftersom en student hade sjukanmält sig. Enkäten besvarades av 49 studenter. Svarsfrekvensen var alltså 98 %, vilken måste anses vara mycket hög.

⁴ se förteckning i bilaga

6. Analys av studenternas svar

6.1 Om att inom gruppen utse en ordförande och en sekreterare

För studenterna var det första gången under utbildningen som de prövade modellen med att ha studenter som ordförande och sekreterare. De valda ordförandena visade sig i tre av fyra fall vara kvinnliga studenter. Fördelningen var densamma för sekreterarna. Studenternas val speglade ganska väl den totala fördelningen. I årskursen finns totalt 2/3 kvinnliga och 1/3 manliga studenter.

De flesta studenterna (67 %) ansåg att upplägget var mycket bra (=5), medan 27 % gav betyget 4. Endast 3 studenter (6 %) gav betyget 3. Ingen student gav alltså lägre omdöme än 3 på den 5-gradiga skalan. De flesta kommentarer som studenterna gav berörde hur studentstyrningen påverkade seminariets struktur och gjorde diskussionen ”mer ledig”, ”naturlig” och att det inte kändes som ”ett läxförhör”. Jag tolkar det som att studenterna uppfattade diskussionen som mer demokratisk. Det fanns också synpunkter på den roll jag intog som en i gruppen. Studenterna uppskattade att jag som lärare ”var mer som ett stöd i diskussionen” och fungerade som ”en resurs och deltagare”.

Flera av kommentarerna handlade om att studenterna upplevde att ”det var lättare att prata” och att det ”blev mycket bättre diskussion” och att detta kunde förklaras med att ”Alla kom till tals, kändes som man fick sagt det som man hade att säga”. Någon annan uttryckte det som: ”Mycket bra eftersom alla måste prata istället för att det alltid ska vara samma personer som pratar och samma som sitter tysta.” Men det fanns även någon student som ställde frågan ”Varför?” [detta upplägg]. Ytterligare någon ansåg att det var ”svårt för läraren annars att vara sekreterare, ordförande och lyssna ordentligt”. Jag tolkar det som att studenten uppfattade upplägget mer som en rationell åtgärd från lärarens sida, vilket ju onekligen är sant men som inte var mitt huvudmotiv.

6.2 Om att skriva egna frågor i grupp

De flesta studenterna uppskattade att skriva egna frågor. Av 49 studenter ansåg 24

(49 %) att det var mycket bra, medan 20 studenter (41 %) gav betyget 4 på den femgradiga skalan. Endast fem studenter (10 %) gav betyget 3. Någon student skrev att det var ”bra med [en] studentstyrd variant”. En annan student kommenterade att: ”[Men] lite dumt att vi var samma människor som diskuterade frågorna sedan, det hade varit roligt att få frågor från andra grupper.” Andra ansåg att det hade varit bra med några generella problemformuleringar respektive att de skulle ha kunnat skriva fler frågor. Någon anmärkte att de alltid skrev egna frågor, men att det skulle vara bra att blanda in nya också. En annan ansåg att ”Nu började diskussionen redan när vi skrev frågorna. Bra, då kan man börja fundera innan.” En student skrev att: ”Någon gång skulle det vara bra att lärarna skrev frågorna, blir högre kvalitet”. När det gäller grupparbetet som sådant påpekade några studenter att det var för stora grupper att skriva frågor i.

Studenternas frågor var i stor utsträckning kopplade till texterna men det fanns i varje grupp också exempel på någon mer öppen fråga. Ingen av grupperna valde att ställa någon fråga som anknöt direkt till text 5.

6.3 Om seminarielitteraturen

Studenterna fick först i enkäten frågan om de ansåg att någon text skulle bytas ut eller om alla skulle vara kvar. Av de 49 studenterna som deltog i enkäten svarade 4 inte på frågan om texterna. 27 av de 45 studenterna (60 %) svarade att de ansåg att alla texterna skulle vara kvar

till nästa år. Enkäten gav utrymme för eventuella synpunkter. Av de studenter som ville byta ut någon/några texter svarade flest (22 % = tio studenter) att de ville byta ut text 5, alltså den engelska texten i form av ett fiktivt samtal mellan två manliga trädgårdsteoretiker från 1700-talets England och en kvinnlig nutida svensk doktorand med genusperspektiv. Bland de studenter som ville ha kvar alla fanns också några som var tveksamma till text 5.

En del av de studenter, som ville behålla samtliga texter till nästa kursomgång, motiverade sina synpunkter med att texterna sammantaget gav en bra variation; ”bra mix av texter som kompletterar varann” eftersom några var ”väldigt konkreta och några mer filosofiska” och att ”alla bidrog till en bra diskussion”. Det fanns också några som ansåg att ”den 5:e texten var krånglig men när jag fick reda på syftet för varför den var med tyckte jag att det var bra att den var med!⁵”. Någon annan ansåg att: ”Även om den engelska var ’flummig’ så är det bra att ha en annan typ av text.” Det fanns också synpunkter på att den engelska texten skulle placeras tidigare i kompendiet. Någon student ansåg att text 5 skiljde ut sig genom att vara svårare att förstå, medan någon annan uttryckte sin uppskattning över att det också fanns en engelsk text. Ytterligare någon student ansåg att kompendiet saknade en text om grönskan i staden. Några studenter ansåg att ingående texter kunde kortas ner ytterligare. När det gäller övriga texter ville enstaka studenter byta ut någon annan text.

6.4 Helhetsbedömning av litteraturseminariet

Frågan om helhetsbedömning svarade alla 49 studenter på. Av dessa ansåg 49 % procent att det fungerat mycket bra (=5). Resterande studenter (51 %) gav betyget 4 av 5. Många studenter lämnade inga motiveringar eller synpunkter till sina ställningstaganden. Men en del studenter underströk också här att det blev givande och bra diskussioner. Någon ansåg att: ”det är bra när man får slänga sig in i diskussionen. Fanns några gånger som det blev lite hur tycker du, du och gå laget runt. Gillar mer när man diskuterar fram och tillbaka. Annars var det väldigt bra.” Några studenter efterlyste en friare diskussion utanför textanalysen och menade att den sortens diskussioner kunde vara roligare. Någon student ansåg att det var: ”Bästa seminariet som jag varit på.”

Studenterna tycktes alltså överlag vara nöjda eller mycket nöjda med upplägget och uppskattade att jag som lärare lämnade över ordförandeskapet till en av studenterna utan att jag valde ut någon av dem. Studenterna ansåg överlag att diskussionen då blev mer på lika villkor. Ingående texter fungerade i stort sett på grund av sin variation. Studenterna bidrog också i sina kommentarer med konstruktiva förbättringsförslag.

Resultatet av enkäten blev tillgängligt för studenterna på den digitala lärplattformen ”its learning” samma vecka som de besvarade enkäten.

7. Avslutande reflektion

Är det bara att slå sig till ro nu? Studenterna verkar nöjda och det är jag som lärare och kursansvarig också. Nej, det finns givetvis förbättringar att göra! Min avsikt med att låta studenterna styra seminariets diskussion efter en viss struktur var att få ett diskussionsklimat där fler vågar prata, alltså med det demokratiska samtalet som modell och att träna dem i att begära och fördela ordet för att ge varandra utrymme. Eftersom litteraturseminariet är examinerande anser jag fortfarande att det bör vara någon lärare med. För att ge utrymme till mer

⁵ Texten utgår från en doktorsavhandling och är vald som ett exempel på hur en vetenskaplig text kan se ut utifrån tidigare nämnda utgångspunkter. I texten möter 1700-talets idéer synen på landskapet på 2000-talet utifrån flera aspekter däribland synen på manligt/kvinnligt i landskapet.

fri diskussion skulle studenterna kunna stimuleras att ta initiativ till sådana kompletterande seminarier utan lärarmedverkan.

Vad ska studenten tänka på vid inläsningen av texterna? Ett textgranskningsschema skulle kunna vara ett sätt att hjälpa studenterna att förhålla sig till texter (Gustafsson, 2006:82-83). Genom att komma överens inom lärarkollegiet om att införa en sådan modell redan i första årskursen skulle vi kunna ge studenterna ett redskap att utveckla på egen hand och i grupp. Nu finns en osäkerhet kollegor emellan om när och hur andra lärare diskuterar inläsning med studenterna.

Med upplägget att studenterna förbereder frågor, kommer de att bearbeta texten stegvis både genom att läsa enskilt och att gå igenom den i grupp. Det fanns några studenter som ansåg att förberedelserna skedde i för stora grupper. I ett annat litteraturseminarium, som jag är ansvarig för i första året av programmet, låter jag studenterna förbereda sig och skriva frågor i grupper med 4-5 studenter. Jag slår sedan ihop två sådana grupper till varje diskussionspass. Eftersom studenterna är cirka femtio i varje årskurs kräver ett sådant upplägg längre tid för genomförande. I det fallet är jag och en annan lärare ordförande och genomför seminarierna parallellt. Min avsikt är att efter denna modell i 1:an låta studenterna ett år senare själva styra seminariet. Efter synpunkterna från årets utvärdering kommer jag att nästa gång låta studenterna förbereda i mindre grupper och sedan slå ihop grupperna. Frågorna kommer då att bli delvis nya för en del i storgruppen och det är i linje med vad några efterlyste.

Avsikten med texturvalet, som jag tidigare varit inne på, är att låta olika perspektiv brytas mot varandra. Studenterna bör bli medvetna om att korta texter i sig inte behöver vara okomplicerade utan kan innehålla olika lager, som inte nödvändigtvis behöver uppfattas på samma sätt av alla studenter. Texter ska också kunna bytas ut då och då. När jag tar ställning för ett textbyte är inte huvudorsaken att texten är bortröstad av studenterna. Om många studenter reagerar på en text kan det vara av olika skäl. Men det kan vara en indikation på att jag kan behöva fundera på om det går att uppnå syftet med textinnehållet genom att använda någon annan text eller att komplettera med något annat.

Min ambition när det gäller att välja texter innebär också att jag vill stimulera studenterna att bli genusmedvetna. Vid valet av texter har jag funnit att det ofta är svårt att hitta litteratur som har ett medvetet genusperspektiv i planeringslitteratur⁶. Eftersom ingen av grupperna själva formulerat någon fråga om genustemat tog jag själv initiativet till att diskussionen också berörde tematiken. Text 5, som jag har använt, var vissa studenter tveksamma till. Det är lite oklart vad motståndet berodde på, engelska som språk, stilen som var resonerande eller genusperspektivet. I den muntliga utvärderingen förekom alla motiven. Det kom då också fram att flera accepterade texten som annorlunda. Vi resonerade om att myndighetstexter ofta är uppbyggda som fråga – svar – exempel och att studenter i ett akademiskt sammanhang behöver träna att läsa texter, som ställer nya frågor istället för att ge svar.

Att läsa texter och att diskutera dem för att tillägna sig ett professionellt förhållningssätt till landskapet är centralt i kursen. Formerna behöver ständigt utvecklas och förfinas i samarbete mellan studenter och lärare. Som Biggs framhåller så konstrueras inte kunskap av läraren som mästarkonstruktör. Studenterna bygger upp den både av det material som deras lärare ställer till förfogande och av det som deras egen erfarenhet kan tillföra. (Biggs, 2003)

⁶ Anita Larsson, tidigare verksam som lektor på institutionen för fysisk planering har bidragit med boken Jämställdhet nästa!, vilken vi på olika sätt vill använda som kurslitteratur, (Larsson & Jalakas, 2008). Den behandlar dock inte landskapsarkitektur.

8. Referenser

- Andersson, G., & Persson, A., (2002) *Coaching och handledning av grupper inom universitets- och högskoleutbildning*, Lund: Studentlitteratur
- Biggs, J.B., (2003) *Teaching for quality learning at university: what the student does* (2.ed), London: the Society for Research into Higher Education:open University Press
- Bondestam, F., (2003) *Könsmedveten pedagogik för universitetslärare: en introduktion och bibliografi*, Uppsala: Enheten för utveckling av pedagogik och interaktivt lärande (UPI). Uppsala universitet
- Gustafsson, C., (2006) *Att arbeta i högskolan: utmaningar och möjligheter*, Lund: Studentlitteratur
- Hedin, A., (2006) *Lärande på hög nivå: idéer från studenter, lärare och pedagogisk forskning som stöd för utveckling av universitetsundervisning*, Uppsala: Avdelningen för utveckling av pedagogik och interaktivt lärande (UPI). Uppsala universitet
- Larsson, A., & Jalakas, A., (2008) *Jämställdhet nästa!: samhällsplanering ur ett genusperspektiv*, (1. uppl ed). Stockholm: SNS förlag Studieförbundet Näringsliv och samhälle
- Lefebvre, H., (1991) *The production of space*, Oxford: Basil Blackwell
- Manguel, A., (1999) *En historia om läsning*, S
- Thurén, B.-M., (2003) *Genusforskning – Frågor, villkor och utmaningar*, elektorisk resurs http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/er/vr_O123.pdf
- Trost, J., (2007) *Enkätboken* (3., rev. Och utökade uppl. Ed) Lund: Studentlitteratur

9. Litteraturseminariets texter

1. Gustavsson, R., (1994) *Landskapsbild och skönhet* i Gustavsson & Ingelög (1994) *Det nya landskapet*. Skogsstyrelsen. Jönköping. S. 34-43.
2. Wirén & Geddes-Shalit (2000) *Natursinnet – att umgås med landskap* i Skärbäck, E., et al (2000) *Planering för landskap*. S. 20-29.
3. Boverket (2007) *Tillgång* i *Bostadsnära natur*. Karlskrona. S. 27-39.
4. Qviström, M., (2002) *Kartans makt* i *Area 4 2002*. S. 38-41.
5. Grillner, K., (2000) *I rörelse* i *Area 4 2000*. S. 40-43